

UITGELEZEN door Geert Delbeke, YOT vzw

Frank Vandepitte: "Hoe kerken ons vandaag appelleren in ons zijn. Over religie en het subject, en de uitdaging van secularisering", Uitg. Halewijn, 2020, 77 blz., € 15,50.

De moeilijke titel van dit ongewone boek(je) verradt hoe moeilijk we het allemaal hebben om over de toekomst van het kerkgebouw te spreken. Want, zo luidt het rijtje bekende bedenkingen, ze kosten te veel, de aantallen gelovigen in de vieringen kalven af (afgezien van nu en dan een uitvaart), het instituut kerk is passé, de mooiste kerken blijven het best bewaard als musea maar andere kerken moeten ofwel verbouwd worden of tegelijk ook voor andere dingen dienen – hergebruik en multifunctioneel gebruik. Frank Vandepitte beseft dat allemaal, kent het probleem door en door, en zegt toch: neen, de mens kan niet zonder het kerkgebouw.

De architect laat zien dat het kerkgebouw de mens goed doet, deugd doet. Je kan vergelijken met de ervaring van de natuur, maar daar ontbreekt de band met de mensengemeenschap, vroeger en nu. "In kerken wordt ons iets bijzonders gegeven", zo luidt de eerste zin van het boek. Dat bijzondere kan je moeilijk benoemen, je kan het enkel omschrijven. Dat doet hij in het mooiste hoofdstukje met de titel "een kleine fenomenologie van het kerkbezoek" (P. 25-30): het kerkgebouw verlegt het accent van het zelf bewerken naar ontvangen. Ontvangen betekent deel worden van de ruimte in plaats van zélf de ruimte in zich op te nemen. Het is een niet vasthouden aan zichzelf, een kans op een 'zelf ontvangen wórden'. Architect Vandepitte noemt die beleving heilig. Dat gebeuren biedt het kerkgebouw aan, dat kan de mens niet uit zichzelf bewerkstelligen.

Kan de tijdgenoot in deze opvatting meegaan? Want hij maakt toch zelf uit wat hij beleeft, wil, ervaart, hij is immers ontvoogd, hij is zelf verantwoordelijk, hij beslist zelf. Vandepitte laat zien dat de ontvoogde tijdgenoot, voor wie het "ik", het zelfstandige verantwoordelijke subject, de norm is, er alles bij wint als hij open gaat voor ... - en hier schieten woorden te kort. Daarom schrijft Vandepitte hier: opengaan voor "het zijn zelf". Het zijn is de werkelijkheid die we niet zelf maken, maar ontvangen.

Vandepitte gaat niet kort door de bocht. Hij kent de literatuur, is vertrouwd met filosofie, heeft oog voor een soort kerkelijk smalspoor-denken dat zelf aan nutsdenken lijdt. Hij peilt in soms moeizaam geformuleerde paragrafen naar een nood, die zoveel soorten vorming, therapieën, cursussen, aanbiedingen van stilteplekken enz. zoeken te vervullen, maar die vaak niet verder dreigen te geraken dan de behoeftenvervulling. In een laatste voetnoot verwijst hij naar een Engelse publicatie van de Leuvense filosoof Herman De Dijn, die intussen het boek "Rituelen. Waarom we niet zonder kunnen" schreef. De Dijn ontmaskert de "instrumentalistische kijk" op rituelen. Vandepitte schrijft bijna zoals De Dijn als hij het heeft over "de durf en de moed van een wederzijdse overgave (...) om op een diepere zijnslaag dan tevoren elkaar te ontvangen" (p.57). Dat schenkt het kerkgebouw.

Geert Delbeke

www.yot.be